

Ay camaat, Şuşaya gedirəm

Birinci yazı

...Elə bil yuxu görürəm. Daha doğrusu, elə bil yuxu görmüşəm. Son beş gündə yaşadıklarımın heç birinə inana bilmirəm. İnana bilmədiyimdən danışmaq da, yazmaq da mənim üçün çox çətindi. İllah da ki, danışdığımı, yazdığımı təkrar yaşadığımdan o anlar yüz yaşın küresini yerə vurmuş qoca bir Allah bəndəsinin əlləri kimi əllərim əsir. Və mən təkcə əllərimi özümə tabe etmək üçün nə qədər güc sərf etməsə, onun yüz qatı qədərini də ürəyimi sakitləşdirməyə yönəl-dirəm... Əllərim, ürəyim, fikrim, hamısı bir-biri ilə bir həyəcanın içərisində qarşılaşıbdi. O həyəcan qorxulu yuxu deyil. Amma sehirlı yuxudu. Sehirlı yuxular isə adamı hər yerə çəkib aparır. Bir alma ilə cənnətə də düşmək olur. Sevdiniyin yanına da gedib çıxmaq olur. Bütün dünyanı bir anda gözib dolaşmaq da. Axi sehirlı yuxunun alması da sehirlidi. Mən də o sehirlı almanı ovcumun içində əsən əllərimin gücü ilə saxlayır və sığallayıram. Sanki ayüzlü-mün saçlarını tumarlayıram, yan-ğına əl çəkirəm...

Bəli, bu sehirlı yuxu 2021-ci ilin avqust ayının 28-də gecə saat 9-a qalmış məni öz qoynuna aldı. Həmin an telefonuma gələn zəng yuxumun başlanğıcı oldu. O zəng, daha doğrusu o zəngin mənə çatdırdığı o səs bir layla kimi bürüdü varlığını. Bir də gördüm ki, göz qapaqlarım yavaş-yavaş bir-birinə yaxınlaşdı...Bir də gördüm ki, kipriklərim öpüşdü, sarmaşdı bir-birinə yüz ilin həsrətlişi kimi...Telefonu necə qapayıb, necə bir kənara qoyduğumu unutdum...Yadımda qalan o oldu ki, nəvəm həyəcanlı bir şəkildə atasına səsləndi:

- Babama nəse oldu...

Bəli, mənə həmin səslə təkcə nəse yox, hər şey oldu. Çünki o səs mənə dedi ki, hazırlaşın, Şuşaya gedirsiniz!

Bu yuxu idi, əvvəli səsdən başlayan yuxu. Telefon zəngini mənə yaşadıklarını bütün gecəni ürəyimdən, fikrimdən keçirdim. Ələdim hər şeyi. Ələyə-ələyə də kipriklərimdə donan göz yaşımı yığdım ovcuma. Çünki Şuşaya getməyin həsrətini 30 il çəkmişdim... Şuşaya getməyin arzusunu 30 il dilimə getirmişdim... Şuşada olmağın şərəfinə 30 il bədə qaldırmışdım... Şuşada gözib-dolaşmağın duasını, diləyini 30 il dilimdən uzaq getməyə qoymamışdım. Və deməli, 30 il anbaan, günbəgün, aybaay içimdən keçirdiklərim bir telefon zəngi ilə gerçəkləşirdi. Bu, həqiqətən möcüzə idi, sehr idi. Və mən də həmin o möcüzənin, sehrin yuxusunu görməyə başlayırdım...

Açığını deyəcəm, özde əlimi ürəyimin üstünə qoyub deyəcəm. İnanan inansın, inanmayan da özü bilsin, bir də Allahı. Avqustun 29-da işə, "Ədələt" qəzetinə gəldim. Özümde cəsarət tapmadım ki, kiməsə deyim, yuxumu kiminləsə bölüşüm. Yəni bəyan etdim ki, mən Şuşaya gedirəm! Nəhayət, bu yuxunun təilsimini açan da gəldi çıxdı redaksiyaya. Millət vəkili, yazıçı Aqil Abbas redaksiyanın dəhlizində qarşılaşanda ilk sözü bu oldu:

- Təbrik edirəm, Şuşaya gedirsən!..

Bilmədim nə deyim, ona içimdəkiləri necə çatdırım. Yalnız həminin edə biləcəyi, deyə biləcəyi üslubda, qayda-da, formada.. Sağ olun, təşəkkür edirəm, - söylədim. Bu sözdən sonra hər kəs bir qərribə nəzərlərlə mənə baxdı. O nəzərlərdə çox şey vardı, sevinc də, fəxarət də,ə hətta bir az həsəd də. Mən bütün bunları bir anın içində izlədim. Xüsusilə, Faiq Qismətoğlunun "Əbülfət, bu sənin halal haqqındı" söyləməsi, bilgisayar yazarımız Elnarə xanının "Təbrik edirəm, müəlim" deməsi məni inandırdı ki, mən

Şuşaya gedirəm. Məhz bundan sonra bir az cəsarətlənib ən əziz adamlarıma, ən doğmalarıma telefon açıb Şuşaya gedəcəyimi xəbər verdim. Bu yerdə mütləq boynuma almalıyam. Həmin o sehirlı telefon zəngindən sonra balaca kitabxanamda əyləşib Allahımla, bir də onunla söhbət etmişdim. Ona görə ki, bu xəbəri Allahımdan və ondan öncə kimsənin bildiyinə güvənim yox idi. Yəni, birmənəli şəkildə əmin idim ki, bu xəbər mənə yol gələndə artıq Allahım və bir də O bilir-di...

İşlə necə oturdum, necə yazdım, pozdum, onun barəsində yazmaq belkə də yeri deyil. Çünki o yuxunu görəndən adam hansı işi görə bilər, hansı yazını yaza bilər. Bunu təxmin etmək o qədər də çətin deyil. Və mən də həmin yuxunun məndə yaşatdıqlarını, məndə yaratdıqlarını hiss etməyi, oxumağı, dostlarımla, oxucularımla ixtiyarına verirəm. Birce evə gələndə böyük nəvəmlə telefonla danışdım. Nigara dedim ki, baban Şuşaya gedir. Həmişə dilavər olan nəvəm bir anlıq duruxdu. Sonra elə uca səslə dedi ki, baba, qorxma, əsgərlərimiz erməniləri ordan qovublar. Şuşa bizimdi!

Düzünü deyim ki, onun bu sözləri deyəcəyini heç ağılımın ucundan da keçirtməmişdim. İndinin özündə də nəvəmin dediklərimi bilgisayara diktə edəndə də, Ali Baş Komandanın "ŞUŞA BİZİMDİ, ŞUŞA AZAD OLUNDU!!!" - deyərək xalqa etdiyi müraciəti xatırlayıram. Çünki mən həmin gün ağlamışdım, elə indi də gözümün yaşını güclə sıxıb saxlamışam. Düşünürəm ki, həmin müraciət özünü azərbaycanlı sayan hər kəsin yaddaşına əbədi möhürlənibdi. Komandanın həmin səsi hər kəsin qulaqlarında Şuşa adı gələndə, Şuşa sözü işlədiləndə mütləq eşidilməlidir, təkrarlanmalıdır və "ŞUŞA SƏN AZADSAN, ŞUŞA SƏN BİZİMSƏN, ŞUŞA BİZ GƏLDİK!!!" sözləri ən müqəddəs kəlam kimi həyatımızın təkcə rəmzi mənası yox, həm də özü olmalıdır. Necə ki, mən onu özümün, ruhumun ifadəsi kimi, məhz həmin o müraciətdən sonra görürəm və özümlə hər yerdə də aparıram...

Bəli, yuxunun davam edəcəyinə içimdə bir damcı şübhə var idi. Yəni, bu zəngin hələ hər şey demək olduğuna tam inanmamışdım. Ona görə də həyəcanımı nə iləsə ovutmağa, özümü hansısa bir üsüllə sakitləşdirməyə çalışırdım. Gah dostlara zəng edirdim, gah internetdə başımı qatırdım. Saytlarda da artıq informasiyalar tirajlanırdı. Açıq-aydın görünürdü ki, Şuşada Vəqif poeziya günlərinin açılışı olacaqdır. Amma...

Amma "olacaqqla" "olmaq" arasında bir əsirlik yol var. O yolu mən keçəcəm, yoxsa yox, o yolda mən olacam, yoxsa yenə xəyallarımın qırıqlarını dənələyəcəm?..

Bax, bu sualın özü insani az qala dəli edir. Özü də içində təkrarlanan bu sual kənardan gülüş də doğura bilər. Bu səbəbdən nə o sualı, nə onun cavabını, nə də yozumunu ruhumdan uzaq olan kiməsə ilə bölüşə bilmirsən... Mən də Allahımı və Onu yanımda, canımda, ruhumda görə-görə onlarla danışmağa da səfərbər ola bilmirdim.

Düşünürdüm ki, birdən alınmaz...Birdən gedə bilmərəm, birdən aparmazlar və ən əsası ağılmda hakim olan bir fikir vardı. O da bu gün dünyanı özünün Cıdır meydanına çevirən COVID-19 idi.

Ağıla gələn başa gələr deyirlər. Həmin düşüncələrin içində həmin zəng bir də səsləndi. Bildirdilər ki, şəxsiyyət vəsiqənin birlikdə ayın 29-da şəhər saat 9-da Respublika Məhmanxanasında olmalıyam. Yola düşməmişdən öncə COVID-19 ilə bağlı testdən keçmək lazımdır. Mən bu tes-

tdən keçdiyimi də, hər iki peyvəndi vurduğumu da bilsəm də, amma edilən təklif məni ümidləndirdi. Deməli, mənim Şuşaya getməyim, daha doğrusu gedəcəyim bir az da reallağa yaxınlaşırdı. O Şuşaya ki, döyüş zamanı yazmışdım:

Şuşanın yolu!

*Aramsız
gülle yağışı
bələyir torpağı
dəlib keçir
daşı,
otu,
ağacı,
yarpağı...
bir igid
sol əliylə*

*sıxıb ürəyini -
dizi üstə
qana boyanıb
barmağı -
ovcu qan dolu...
sağ əliylə
tutub bayrağı
güclə dayanıb
baxır,
baxır
və bağıır:
irəli, qardaşlar,
görünür Şuşanın yolu!..*

Bəli, mənim üçün bu zəng Şuşanın yolunu da göstərdi. O yol əlim toxunacaq, nəfəsim çatacaq bir məsafədə idi. Birce qalırıdı hələlik COVID-19-dan keçmək...

Görəsən, gecə niyə belə uzanırdı? Bəlkə ələyindən daş asılıb və kiməsə gecəni hardasa söhbətə tutub. Görəsən, o kiməsə mənim nə çekdiyimdən xəbərdar deyil? Niyə gecikdirir gecəni? Niyə mənim həsrətimin ömrünü uzadır? Niyə tez sökülür dan, açılır səhər? Axi, COVID-19 testindən sonra da hələ mən cavab üçün nə qədər gözləyəcəm... O nə qədərini içərisində ömrüm nə qədər əriyəcək... Eh... Düşündükcə saatın əqrəblərinə diqqət yetirdikcə lap səbirsiz oluram. Ona görə evdən bayıra, küçəyə tərəf çıxıram. İstəyirəm ki, yolnan gəlib keçən hər kəsi saxlayıb deyəm:

- *Ay qardaş, mən Şuşaya gedirəm...*

- *Ay əmi, ay dayı, ay vətəndaş, mən Şuşaya gedirəm...*

- *Ay xanım, ay qızım, ay bacım, mən Şuşaya gedirəm...*

- *Ay camaat, mən Şuşaya gedirəm...*

... Qulağıma sevvə-sevvə izlədiyim və dəyərli dostum yazıçı, publisist Akif Əlinin də rol aldığı "Tütək səsi" filmi düşür. O filmin sonunu xatırlayırsınız? Orda o poçtalyon qız necə qışqırırdı:

-Ay camaat, əsgər gəlir...

İkinci yazı

...Səbirsizliyin, rahatsızlığın gözləməyi sən demə əbəss deyilmiş. Ürəyimə daman, ağılıma gələn gerçəkləşmişdi. Belə ki, deyilən məqamda şəxsiyyət vəsiqəm əlimdə Respublika otelinin qarşısında növbə tutdum. Elə növbədə də öyrəndim ki, şair dostum, həmkarım Emin Piri Şuşaya gedə bilməyəcək. Çünki yoxlamanın nəticəsi yaxşı çıxmamışdı. Bu xəbər həqiqətən məni üzdü. Çünki döyüşə-döyüşə, kələndə silah Füzulini, Hadrutu, Tuğu keçən Emin Şuşaya əlində qələm gedə bilmədi. Bu, çox üzücü bir hal olsa da, bunun özü də bir qədərdir, bir yazıdır. Ola bilsin ki, növbəti səfərlər Emin üçün daha uğurlu, daha maraqlı olacaq. Bütün hallarda mən növbəmi

gözləyirdim. Növbəmi gözlədiyim o bütün halların içərisində də haldan-hala düşürdüm. Bu da səbəbsiz deyildi. Ən əsas səbəb təbii ki, Şuşaya gedənlərin ayrı-ayrılıqda hər biri idi. Yəni, mən eksəriyyəti tanıdığım dəyərli ziyalıların yanında tanımadığım, rast gəlmədiyim simaları da görürdüm. İkincisi COVID-in yaşatdığı hal idi. Onun əhatə dairəsindən çıxma bilmirdim. Üçüncüsü də, bu növbədən sonra başqa bir növbənin olub-olmayacağı barəsində ətrafımda gedən diskussiyalar idi. Hər kəs bu yoxlamaya öz bildiyi, öz anladığı kimi qiymət verib öz baxış bucağından çıxış edərək nəyin doğru, nəyin yanlış olduğunu sübut etməyə çalışırdı...

Ən maraqlısı bu idi ki, Şuşaya gedən bizlər dəfələrlə Heydər Əliyev Fondunun təmsilçilərinin etdiyi xəbərdarlıqlara baxmayaraq məsafə saxlamağı unudur, necə dəyərlər, ağır-ağıza, burun-buruna dayanırdı. Mən heç kimi qınamıram, heç kimdə də günah görmürəm. Heç görmək ixtiyarım, haqqım da yoxdu. Çünki biz millət olaraq, xalq olaraq həmişə bir-birimizin gözünün içinə baxıb söhbət etməyi, bir-birimizlə ən yaxın məsafədə dayanmağı sevmişik. Necə dəyərlər, aramızdan son keçməyib. Elə COVID-19 da artıq anlayıb ki, o bizi bir-birimizdən məsafədə saxlaya bilməyəcək. Bu məqamda doğma bir səni fikirdən ayırır. Çevrilib baxıram. Gözlə yazıçı, dramaturqumuz, publisistimiz Əli Əmirlinin səsi:

- Xoş gördük Əli müəllim, nə gözəl təsadüf - deyirəm.

Həqiqətən xətrini də, yaradıcılığını da çox sevdiyim Əli müəllimin bu dəstədə olması məni fərəhləndirir. Birinci ona görə ki, o bu səfəri öz qələmi ilə haqq etmiş ziyalıdır. İkincisi, Əli Əmirlinin şəxsiyyəti ilə yaradıcılığını bütün təqdim edən nurlu bir insandır. Üçüncüsü, mən bu ziyalını izləməyi, ondan bəhrələnməyi həqiqətən özümün ən maraqlı işlərimdən biri sayıram. Elə

bu arayışı sizə təqdim etdiyim, daha doğrusu, içimdə yazıb sıraladığım vaxt Əli müəllim də mənim Şuşa səfərinə getdiyimə sevindiyni bildirərək məni təbrik etdi. Sonra əlavə olaraq xatırlatdı ki, indi Mustafa da gələcək (söhbət dəyərlı yazıçımız Mustafa Çəmənlidən gedir - Ə.M.).

Yavaş-yavaş səfər yoldaşlarım Respublika otelinin qarşısına toplaşır. Baxıram, gələnlərin arasında xalq yazıçısı Anar, xalq yazıçısı Elçin, böyük sənətkarlarımız Polad Bülbüloğlu, Fəhad Bədəlbəyli, xalq şairi Sabir Rüstəmxanlı, millət vəkilləri Aqil Abbas, Nizami Cəfərov, Jalə Əliyeva, Fazil Mustafa, dövlət xadimləri Həsən Həsənov, Vilayət Quliyev və digərləri ilə birlikdə mənim tanıdıklarım Zakir Fəxri, Vəqif Bəhmənli, Əli Mahmud, Ələmdar Quluzadə, Etimad Başkeçid, Yusif Rzaev, Elxan Qaraxanlı, Barat Vüsal, Vəqif Aslan, Vəqif Yusifli, Qafar Cəfərli, İsmayıl İmamzadə, Asim Yadigar, Adil Cəmil, Təranə Vahid, Rəsmiyyə Sabir, Fərid Hüseyn...

Bui lk baxışdan görüb göz yaddaşına köçürdüyüm səfər yoldaşlarımdır. Onların arasında Şuşanı artıq bir neçə dəfə ziyarət etmiş Zahid Abbasov, həmçinin Vasif Quliyev də var. Böyük həvəslə adlarını diktə etdiyim həmkarlarımdan kiminlə bir maşında yol yoldaşı olacağımı, daha doğrusu, olmaq istədiyimi fikrimdən keçirdirəm. Bu da təbiidir. Adətən, yol yoldaşı məsafəni qısaltdan, onu daha maraqlı edən adam olanda yorğunluq hiss etmirsən. Bir az da konkret ifadə etsəm, o yolun necə keçib getdiyini, mənzil başına necə çatdığını son məntəqədə duyub anlayırsan. Məhz bu səbəbdən də mən özüm üçün iç dünyamda yol yoldaşı seçirdim. Tam səmimi deyim ki, seçdiyim həmin insanlardan yalnız iki nəfəri mənimlə bir maşında Şuşaya gedəsi oldu. Onlardan biri AYB-nin Lənkəran şöbəsinə rəhbərlik edən dostum Qafar Cəfərli, digəri də Şuşada haqqı olan, Şuşa mədəniyyətinin qoruyucusu, yaşadığı bu günə getirib çıxaran Zahid Abbasov idi...

Bəli, testdən keçdik. Tapşırıq verildi ki, sabah saat 7-də yenə bu məkanda olmalıyıq. Buradan Şuşaya yola düşəcəyik. Özümüz üçün zəruri olan əşyaları götürməyi məsləhət bildilər. Təvsiyə etdilər ki, şəxsiyyət vəsiqəmizi unutmayaq. Çünki Şuşada da otele qeydiyyata düşmək lazım gələcək. Beləcə, avqustun 29-nu yaşamaq mənim üçün həm asan oldu, həm də çətin. Ona görə çətin oldu ki, günün qalan vaxtını yenə düşünməli, yenə xətiərəllərlə qol-boyun olmalı idim. Şuşalı günlərim, Şuşadan son ayrılığımı təkrar yaşamaq heç də asan deyildi. Bir tərəfdən ekranlarda yayımlanan görüntülər, Şuşanın indiki günləri, bir tərəfdən də Şuşadan ayrılana qədər gördüklərim...

Bax, bunların arasında var-gəl edəndə bir çıxış yolu axtarırdım. Köməyimə dostlarla vaxt keçirtmək istəyi düşdü. Amma sonra vaz keçdim. Düşündüm ki, Şuşaya getməmişdən öncə Buzovnada yaşayan qızım - Sənubarimlə görüşüm. Elə də etdim. Havanın istiliyinə baxmayaraq, üz tutdum Buzovnaya. Gəlişimdən o da şad oldu. Gedəcəyimi eşidəndə isə bir az tutuldu. Axi o Şuşanı görməmişdi. Həm yolun uzaqlığı, həm ürəyimdəki problemlər, həm də bu pandemiya zibil onu narahat edirdi. Mən də həmişəki kimi onunla zərafatımdan qalmadım:

- Sənuşum, heç narahat olma, ordan sənə bir yekə qucaq dolusu söz-söhbət gətirəcəm. Üç gün üç gecə danışacağam, qurtarmayacağam. Yaz olsaydı Xarı Bülbül də gətirərdim. Qalsın Xarı Bülbül məsələsi gələn səfərə. Qismət olar gələn yaz əlavə gedərik, özünü yığarsız Xarı Bülbülü. Hə, bir də

imkan olsa, sənə bir ovuc İsa bulağının suyunu gətirəcəm. Belə deyə-deyə ovcumu da ələ tutdum ki, sanki İsa bulağının suyu axıb dolacaq ovcuma...

Axşamçağı qayıtdım şəhərə. Yır-yığış etməyə başladım. Sanki bu dəqiqə yola düşəcəm. Elə bil ki, maşın dayanıb qapının ağzında məni gözləyir. Sürücü də əlini qoyub siqnalın üstünə...

Bütün bu rahatsızlığımı, səbirsizliyimi yavaş-yavaş ailəyə də sirayət edirdi. Nəvələrim, hərsəi bir tərəfdən sallaşır tez-tez soruşurdular:

- Baba, elə indi gedirsən? Gecəni bizlə qalmayacaqsan?

- Mən də gülümsəyərək (bununla içimdəki səbirsizliyi gizlədirdim - Ə.M.) onları öpüb və darıxmayan sabah gedəcəm. Siz onda yatılı olacaqsız, - dedim.

Bu yerdə bir daha etiraf edim ki, həqiqətən çox səbirsiz olmuşdum. İnanın ki, dözə bilməyib maşına əyləşdim və digər nəvəmi görmək bəhanəsi ilə evdən çıxdım...

*Yarıb keçir səngəri,
İradəsi, qeyrəti...
Ayaqdadır bu günlər -
İnsanlığın heyreti!..*

*Öpür durmadan bir an,
Barmaqları tətیی...
Düşmənin bayrağına -
Möhür vurur təpiyi!..*

*Atlamış Ağatlıdı,
Qaranlığı yarır O!
Yeldən də qanadıldı -
Şuşamıza varır O!*

Bəli, 44 günlük müharibəmizin ilk günlərində yazdığım bu şeir gəlib düşdü yadıma. Mən onu içimdə təkrarlaya-təkrarlaya şəhərin açılmasını gözləyirdim... Gözləyirdim ki, Respublika otelinin qabağında əyləşəcəyim maşının yola düşməsi işarəsi verilsin... və bir də gözləyirdim ki, maşında mənimlə birlikdə olacaq dostlarımla kimliyini öyrənirəm... Gözləyirdim ki, maşınlar yola düşəndə hamı bir ağızdan desin:

- *Biz Şuşaya gedirik!
- Şuşa, biz gəlirik!
- Şuşa, sən bizimdən!
- Şuşa, biz bir daha ayrılmayacağıq!*

- *Şuşa, görüşümüz mübarək!
...Birməfəsə etdiyim pıçılıtlar, içimdə təkrarladığım diləklər yadıma yenə 10 noyabr 2020-ci ildə yazdığım şeiri saldım. Onda yazmışdım ki:*

*İlla, ayla gözlədim
Günlə, sayla gözlədim...
Qışla, yayla gözlədim -
Mən bu günü!*

*Dərd-ələmlə gözlədim,
Vaxt-sələmlə gözlədim...
Mərd qələmlə gözlədim -
Mən bu günü!*

*Para yurdla gözlədim,
Son umudla gözlədim!
Bir Boz Qurdla gözlədim -
Mən bu günü!*

*"Ah" geyinib gözlədim,
Gah deyini...gözlədim
Şah! - deyildi, gözlədim -
Bax bu günü!*

Şuşada görüşərik, inşallah!.. Səbirli olun ki, mənimlə birlikdə gəzə biləsiniz Şuşanı!...